

Het Graafschap

Eerder verschenen:

Meisje aan de Overkant
De Parisienne
Met Lijf en Ziel

André Van Butsel

Het Graafschap

ROMAN

Copyright © 2024 André Van Butsel

Omslagontwerp: André Van Butsel

Zetwerk: André Van Butsel

Beeld cover: André Van Butsel

Druk: Brave New Books - 2024

Uitgever: André Van Butsel

www.andrevanbutsel.be

www.facebook.com/andre.vanbutsel

www.linkedin.com/in/andré-van-butsel

Roman

ISBN print 9789465126012

ISBN e-book 9789465126029

NUR 301

BISAC FIC014020

Thema: FJH FJM 1DDB-BE-F 1DDF 3KLW

Depot D/2024/André Van Butsel, uitgever

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever. Ondanks alle aan de samen-
stelling van dit boek bestede zorg kan de uitgever noch de auteur aanspra-
kelijk worden gesteld voor eventuele schade die het gevolg is van enige
fout in deze uitgave. Dit is een fictief verhaal. Alle overeenkomsten tussen
bestaande personen en personages, gebeurtenissen en achtergronden, evenals
iedere vorm van herkenning in dit boek berusten daarom op louter toeval.

La mort commence lorsque personne ne peut plus rêver de vous.
Valérie Perrin - Changer l'eau des fleurs.

Dood ben je pas als niemand meer over je kan dromen.
Valérie Perrin - Vers water voor de bloemen.

Can we just make love, not war?
Jason Derülo.

Their three outstanding attitudes - obliviousness to the growing disaffection of constituents, primacy of self-aggrandizement, illusion of invulnerable status - are persistent aspects of folly.
(*De dwaasheid kent drie persistente houdingen: ongevoeligheid voor de groeiende onvrede bij de achterban, zichzelf verheffen tot belangrijkste doelstelling en de illusie van een onkwetsbare positie.*)
Barbara Tuchman - The March of Folly.

Allen moeten ze worden omgebracht, zonder onderscheid van leeftijd en geslacht, vrouwen, mannen, grijsaards en kinderen.
Johanna van Navarra, koningin van Frankrijk (over de Vlamingen).

*Vlaanderen, dat het lot ooit naar de hoogste toppen voerde,
nu ben je totaal onderworpen, op drift als een stuurloos schip.
Vlaanderen, dat ooit in de grootste rijkdommen leefde,
nu ben je vernietigd en lig je op de grond in het slijk.
Vlaanderen, dat altijd heerser was,
nu ben je verslagen en zo diep gevallen.
Toch bestaat de hoop dat je ooit weer zult opstaan
en troost zult vinden. Dat ieder van ons dit moge uitdragen.
Amen.*

Treurzang van pastoor Gilbert uit Outer (Ninove), 1297.
Latijnse tekst: *Nederlandsche Geschiedzangen, Naar tijdsorde gerangschikt (865-1572)*. Toegelicht door J. Van Vloten. Amsterdam 1864.
Vertaling: 1302 – *Het jaar van de mythe*, Rolf Falter.

Voor Ingrid, Nils, Lotte en Ellie

INHOUD

Ename 10 juli 1302

- 1 Brood voor het leger
- 2 Een wereld vol arglist
- 3 De kwakzalver in het woud
- 4 Een strijdros voor een snotneus
- 5 Bloed, botten en beulingen
- 6 De prins op het witte paard
- 7 De mooiste stad ter wereld
- 8 De glorieuze grootjuffrouw
- 9 Een badkuip vol liefde
- 10 Het meisje en de speelbal
- 11 Kruis en boog
- 12 Dansende slavinnen
- 13 Een nutteloze uil
- 14 Passio Francorum Secundum Flemyngos
- 15 Een moorddadige winter

1303

- 16 In domo nostro de Winendale
- 17 De monnik aan de rand van het bos
- 18 Gruwel in Kassel
- 19 Confrontatie in Arke
- 20 De magister met de gouden handen
- 21 Scalpel en lancet
- 22 De Italiaanse graaf
- 23 Tegen wil en dank
- 24 Een zwarte aap
- 25 Dors, min p'tit quinquin
- 26 Belle en de engel
- 27 Een grove misdaad
- 28 Kaas- en wijnavond

1304

- 29 Blankenberge, parel aan de kust
- 30 Veldtocht naar het zuiden
- 31 Montjoye Saint-Denis!
- 32 De waanzinnige patiënt

1305

- 33 Winter in Doornik
- 34 Dood van een legende
- 35 Tour de Flandre
- 36 Oproer in Ename
- 37 Het schaap in het water
- 38 Marie de Marigny
- 39 Requiem voor een vorstin
- 40 Ellendige vrede
- 41 Op vrije voeten
- 42 Le château de la dance macabre
- 43 Het meisje in het Louvre
- 44 Verraad in Vincennes
- 45 Le Sire de Coucy

1306

- 46 De prinses en het winterkoninkje
- 47 Het geheim van Flines
- 48 Poorters van Brugge

Ten geleide

- Kleine stamboom van de familie van Dampierre
- Historische personages
- Fictieve personages
- Terminologie (middeleeuwse, Latijnse en Franse woorden)
- Over munten, maten en gewichten
- Over benamingen van steden en gemeenten

Nawoord

Verantwoording

Over mythe en geschiedenis

Over de personages

Vergeten helden en heldinnen

Wie was Filips de Schone echt?

Was de Guldensporenslag zo belangrijk?

De historische betekenis van Brugge

Wat is er van Frans Vlaanderen geworden?

Jan Yperman en zijn *Cyurgie*

Over kloosters en abdijen

Tot slot

Dankwoord

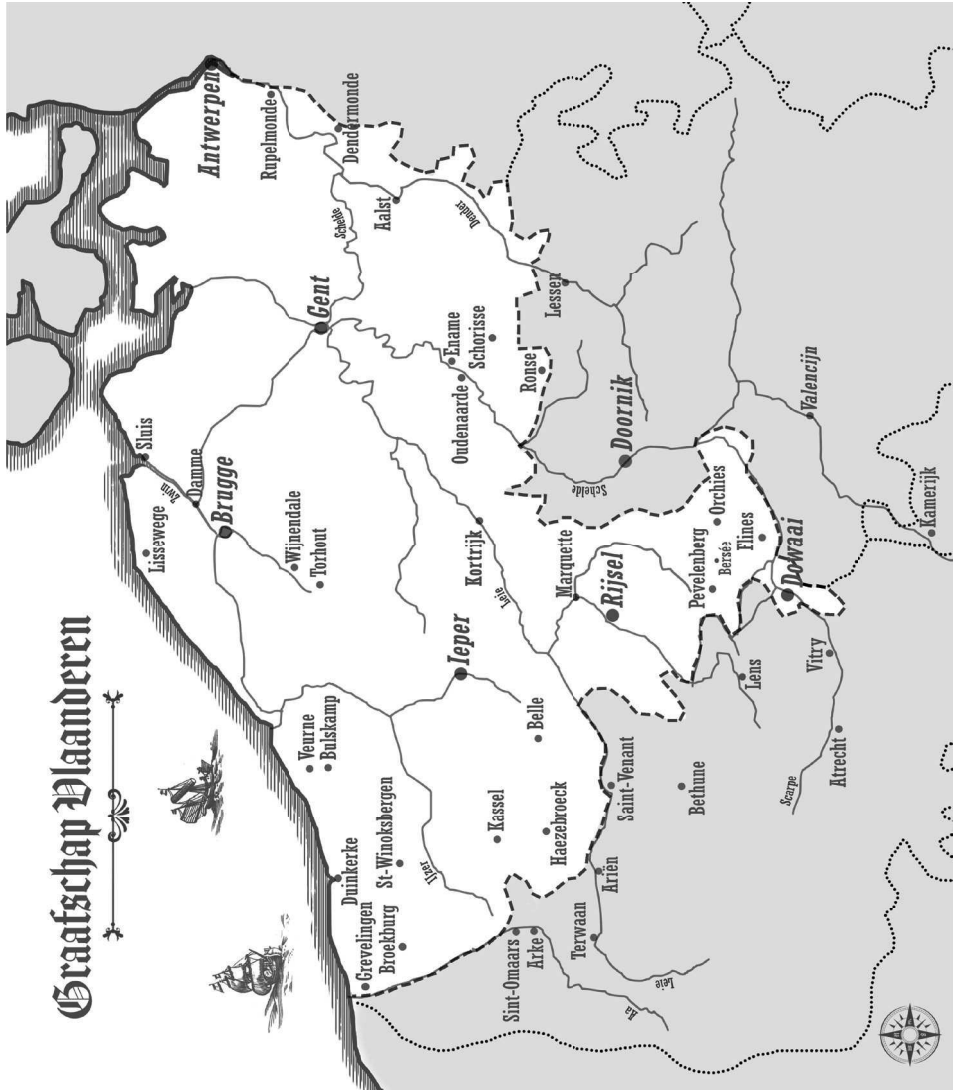
Bronnen

Ename

10 júlí 1302

1 Brood voor het leger

D clemens, *O pia, O dulcis Virgo Maria*. De heldere tenor van broeder Wolfert stierf weg onder de gewelven van de St.-Livinuskapel. Een laatste stille fluistering van ingetogen devotie maakte een einde aan het *Salve Regina*, de hymne voor de Heilige Maagd, het slotlied van de completen, het sluitstuk van een warme zomerdag van werk en gebed. Stilte daalde neer over de getonsuurde hoofden van de monniken van de Sint-Salvatorabdij. De kamerling zei het slotgebed en sloot het brevier met een omzichtigheid die liet vrezen dat het oude gebedenboek op elk moment tot stof kon vergaan, zoals ook de mens tot stof vergaat. Op vraag van Gerard, abt van de abdij, opende hij de dubbele deuren van de kapel. Voor de ingang lag een monnik languit op zijn buik met het gezicht tegen de plavuizen, de armen gespreid als een Christusbeeld dat voorover van het kruis was gestort.

‘Kom tot mij,’ zei de abt.

De monnik stond op en schreed met gebogen hoofd de kapel naar binnen. Gerard gaf een afgemeten knikje, waarop de ander hem de rug toekeerde en zijn pij optrok tot in zijn nek. Met zijn kromstaf sloeg de abt hem driemaal hard op de blote rug. ‘Moge de almachtige God genade hebben met u en u vergiffenis schenken voor uw zonden.’ Daarop sloeg hij nog driemaal, krachtiger, grimziger. ‘Moge de genadige God u mildheid schenken en u naar het eeuwige leven leiden.’ Bij de laatste drie klappen besloot hij: ‘In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.’

De confrater liet zijn pij zakken en draaide zich om.

De abt maakte met opgeheven rechterhand een kruisteken voor zijn aangezicht. ‘Broeder Winant, ik zegen u, en spreek hierbij de woorden ons door de Heilige Benedictus voorgeschreven: “dit is genoeg”. Uw uitsluiting uit het koor is opgeheven.’

Winant, prior van de abdij, maakte een buiging en ging opnieuw languit liggen, in dezelfde houding als even ervoor, en vroeg hiermee de abt om zijn gebed. Hij deed hetzelfde voor de andere monniken, behalve voor de novice van het gezelschap. De abt gebood om ook hem om het gebed te vragen. De prior deed wat van hem werd verlangd. Het tergende treuzelen waarmee dit gebeurde, getuigde van onmiskenbare tegenzin. De verbolgen grimas waarmee hij opstond ontging de novice niet.

Hierna richtte de abt een laatste maal het woord tot hem. ‘Broeder Winant, hiermee is het zwaarste deel van uw straf opgeheven. U blijft tot nader order uitgesloten van de tafel. Het voorlezen van het gebed en het aanheffen van de psalm is u evenmin toegestaan. Blijf weg van de zonde en ook de ban van de tafel zal worden opgeheven. Moge uw geest behouden zijn op de dag des Heren.’

Winant boog het hoofd.

Tot slot zegende de kloostervader de aanwezigen en wenste eenieder een goede nachtrust.

Aernout, de novice, haalde opgelucht adem. Dit was het dan, het laatste getijde voor het slapengaan, het einde van een vermoeiende werkdag. Hij voelde zich opgelaten omdat de prior ook voor hem was moeten gaan liggen, maar abt Gerard maakte geen uitzonderingen op de *Regula Benedicti*. Wie over de schreef ging, werd gestraft. Punt. De abt had tijdens een inspectie van de slaapruintes brood gevonden onder het hoofdkussen van de prior. Diefstal. Winant had ontkend en de schuld willen afwenden op Aernout. Hij had zich daarbij zeer brutaal uitgelaten tegenover de abt, hem beschuldigd van favoritisme en onrechtvaardigheid. De bewijzen en de verklaringen van de broeders waren echter onweerlegbaar geweest. De straf al even onvermijdelijk.

Aernout had moeite moeten doen om tijdens het avondgebed niet door zijn benen te zakken van uitputting. Het harde werk op het stuk braakland aan de

rand van het Enamebos – een verwilderde akker met stronken en wortels van gevelde bomen die moesten worden verwijderd om plaats te maken voor de tarwezaai van het volgend voorjaar – eiste zijn tol. Zijn handpalmen zaten vol blaren en snijwonden, de huid op zijn armen en benen, roodverbrand door de ongenadige julizon, stond in lichterlaaie, een gevolg van de geseling van brandnetels, distels en braamstruiken. Moedig verbeet hij de pijn, een beproeving eigen aan het noviciaat. Het labeur bezorgde hem weliswaar een pezig en gespierd gestel, maar op dit moment schreeuwde elke pees en elke spier in zijn vermoeide lijf om rust. Nachtrust. Hij hoopte nu snel de eeuwige geloften te kunnen afleggen. Hij kende de psalmen, de geschriften en gebeden, kon goed overweg met cijfers, had een toonvaste zangstem en beheerste naast Diets ook vloeiend Frans en Latijn. Naast Romeinse pandecten had hij wetteksten over kerkelijk en feodaal recht bestudeerd die door broeder Martijn, de *scriptor* van de abdij, naar het Diets waren vertaald en becommentarieerd. Zijn handschrift was sierlijk en regelmatig. Alleen ontbrak het hem bij het kopieerwerk aan geduld, waardoor broeder Martijn al eens moest ingrijpen om ganzenveren en inktpotten te vrijwaren van de ondergang. Maanden geleden had hij zijn belofte van onthechting, soberheid, zuiverheid en gehoorzaamheid herhaald. De eigenhandig geschreven oorkonde voor zijn toetreding lag klaar, maar abt Gerard bleef zijn inwijding uitstellen. Aernout begreep niet waarom. Hij rechtte zijn rug en volgde als laatste voetje voor voetje de monniken naar de uitgang van de kapel. Een hand op zijn schouder hield hem tegen. ‘Blijf nog even.’

Hij draaide zich om. De abt nam zijn handen in de zijne en bekeek de wonden. ‘Gaat het, mijn jongen?’

Hij knikte, verbeet de pijn en de vermoeidheid.

‘Laten we gaan zitten.’ Abt Gerard troonde hem mee naar een bank naast het koor. ‘Je hebt ongetwijfeld gemerkt dat onze abdij de laatste tijd hoog bezoek over de vloer kreeg uit contreien ver hier vandaan.’

Aernout knikte opnieuw. Hij had ze inderdaad zien komen en gaan. Edelen op schitterende paarden, ridders van de tempelorde, poorters in opzichtige kledij. Bij hun aankomst waren ze met veel eer ontvangen geweest door Gerard, waarop ze zich met hem hadden teruggetrokken in zijn woning. Veel

later waren ze weer vertrokken, na zich tegoed te hebben gedaan aan fazant, paling, makreel, wijn, abdijbier en brood met gezouten boter. Abt Gerard was na elk bezoek stiller geworden. Ook nu leek hij kortstondig in gedachten verzonken, tot hij diep ademhaalde en zei: 'Ik heb een opdracht voor u.'

Aernout fronste, benieuwd om wat er komen zou, zo laat op de avond. Kreeg hij eindelijk lichter werk? Hij hoopte het. De abt had zich al meerdere malen tevreden getoond over zijn noeste arbeid.

'Aernout, er staan ons zware tijden te wachten, zwaarder nog dan de voorbije jaren. Hoge heren uit Brugge, Kortrijk, Ieper en Oudenaarde vroegen om onze hulp.'

Hij wilde vragen wat voor hulp, maar beet op zijn tong. Praten na de complete was verboden.

Gerard vervolgde. 'Je bent een behulpzame jongen, en een uitstekende leerling. Hoewel je klaar bent voor je toetreding, moet ik je vragen om eerst een bijzondere missie te volbrengen buiten de abdijmuren. Ben je daartoe bereid?'

Nu werd hij pas echt nieuwsgierig. Hij boog het hoofd ter bevestiging.

'Je mag spreken.'

'U weet dat ik tot alles bereid ben, vader.'

'De tocht is niet zonder gevaar.'

'Waarheen, als ik vragen mag?'

'Kortrijk.'

Kortrijk? Wat was daar in godsnaam te beleven?

'Ik begrijp je verbazing. Je weet dat Vlaanderen wordt bezet door Frankrijk. Al jaren wordt ons welvarende land geteisterd door benden rondtrekkende Franse huurlingen, wilden en barbaren uit alle windstreken die onze dorpen plunderen en platbranden, molens en zagerijen vernietigen, oogsten en boomgaarden verwoesten, boeren, handelaars en ambachtslieden vermoorden, meisjes en vrouwen verkrachten, allemaal met instemming van de koning. Zelfs kinderen in de moederschoot worden niet gespaard. In de streek van Nevele werden in meerdere dorpen onze mensen, hardwerkende donders die nauwelijks genoeg brood verdienen om hun kroost te voeden, afgeslacht als beesten. De abdij van Marquette, gesticht door gravin Johanna, die er ook

begraven ligt, werd geplunderd. In de abdij van Flines, gesticht door gravin Margaretha, de moeder van onze graaf, werden de zusters onteerd en naakt weggevoerd. In Zoetendale werden monniken afgeranseld, zusters dronken gevoerd en misbruikt op het altaar. Zelfs voor geestelijken als u en mij hebben de Fransen geen respect.’

Aernout had ervan gehoord. In het *refectorium* voor de gasten had hij tijdens het opdienen van de maaltijden de verhalen afgeluisterd van reizigers, pelgrims, kooplieden en wijnhandelaars, vaak te gruwelijk om te aanhoren.

‘Brugge, Gent, Ieper, Rijsel, Dowaaï, worden door Frankrijk geknecht en tegen elkaar opgezet. Onze goede steden en abdijen betalen almaar hogere belastingen, gilden en ambachten moeten steeds meer ongeld ophoesten voor hun goederen, enkel en alleen om de ongebreidelde machtshonger te stillen van de Franse koning en zijn koningin, de baarlijke duivel en zijn moer, terwijl hun slippendragers, geld verkwistende patriciërs en stadsmagistraten, de noeste arbeid van het werkvolk uitbuiten met een hongerloon, nauwelijks voldoende om van te leven. De Brugse ambachtslieden waren het beu en zijn in opstand gekomen. Twee maanden geleden hebben ze op een nacht talloze leliaards en soldaten van het Franse garnizoen omgebracht. Slechts een handvol huichelaars, waaronder de landvoogd Jacques De Châtillon, kon de stad ontvluchten. Daarop hebben stadsmilities onder leiding van leden van de grafelijke familie onze dorpen en steden bevrijd.’

Het aangezicht van de abt was rood aangelopen. Zelden had Aernout hem zo tekeer zien gaan. En nog was hij niet aan het einde van zijn betoog. ‘In het gravenkasteel in Kortrijk verschanst zich een garnizoen Fransen. Ze bestoken dagelijks de stad met vuurpijlen en hebben er het begijnhof verwoest. Een Vlaams leger van edelen, burgers, handwerkers, boeren en horigen uit alle regio’s van Vlaanderen probeert het kasteel in te nemen. Je zal begrijpen dat de Franse koning, hij die ze De Schonen noemen, de grootste schurk ooit voortgebracht door het koningshuis Capet, zwaar beledigd is en op wraak zint. Hij gaf opdracht aan Robert d’Artois, zijn meest beruchte legeraanvoerder, en Raoul de Nesle, zijn *connétable*, om orde op zaken te stellen. Een Frans ridderleger is opgerukt tot voor de poorten van Kortrijk om er het garnizoen te ontzetten. Dat betekent een nietsontziende belegering van de stad, ofwel een

zware veldslag in het omliggende.’

‘U wil toch niet dat ik ga vechten, vader?’

‘Nee, natuurlijk niet. Vechten heeft geen plaats in onze benedictijnse leefwijze. Maar zo’n leger moet gevoed worden. Prins Willem van Gulik, aanvoerder van de Bruggelingen, heeft ons gevraagd om brood te leveren aan het leger. Duizenden monden moeten worden gevoed. Ook tal van andere abdijen en hofsteden van hier tot aan de kust springen bij: Maagdendal, St. Andries, Vormezele, Sinaai, Koksijde, Oudenburg, Veurne, Stavele. De hofmeester heeft de laatste weken meerdere vrachten weggebracht. Nu heeft hij zich laten inlijven bij de Vlaamse krijgsmacht en moet ik iemand anders sturen. Ik heb gekozen voor prior Winant. Hij vertrekt morgenvroeg na de lauden. Jij gaat mee.’

Aernout begreep even niet wat hij hoorde, enerzijds blij verrast met zo’n belangrijke opdracht, anderzijds beducht om het bijhorende gevaar. Met een kar vol brood de Franse krijgsmacht tegemoet rijden, het meest gevreesde leger van het continent, een leger dat er ongetwijfeld op gebrand zou zijn om hem en de prior warm te onthalen, te doden en alles in beslag te nemen, was niet meteen het idee van een aanlokkelijke uitstap. Niettemin knielde hij, boog het hoofd en vouwde zijn handen. ‘Hoogwelgeboren heer abt, ik ben vereerd en zal doen wat u van mij verlangt.’

Abt Gerard glimlachte en maakte een kruisteken boven Aernouts hoofd. ‘Kom morgenvroeg naar mijn spreekkamer. Daar geef ik verdere uitleg. Sta op. Je hebt mijn volste vertrouwen. Ga rusten nu.’

Aernout begaf zich naar de uitgang. Bij de deur draaide hij zich om. ‘Maakt ons leger een kans, vader?’

‘Nee, Aernout, in geen honderd jaar.’

2 Een wereld vol arglist

ndanks zijn vermoeide lijf kreeg Aernout geen vat op de slaap. Sinds hij achttien jaar eerder als vondeling in Sint-Salvator was opgenomen, was hij nog nooit buiten de omwalling geweest, tenzij voor de houtkap in een van de abdijbossen of boomgaarden, om iets af te leveren in het dorp of om te gaan werken op een van de akkers, weiden en landerijen van de abdij. Wat er zich in de wereld afspeelde, wist hij alleen uit boeken, van pelgrims, rondtrekkende handelaars en van de vele verhalen van abt Gerard die, voor hij was toegetreden tot de benedictijnse gemeenschap, een man van de wereld was geweest, een rechtschapen heer die had gereisd naar glansrijke steden als Bologna, Firenze, Venetië en Parijs. Niemand wist waarom Gerard was toegetreden tot de orde. In de schaduwen en spelonken van gangen en kelders werd er wel eens over gefluisterd, ge gniffeld. Aernout had zich afzijdig gehouden. Wat kon het hem schelen wat voor leven deze uitzonderlijke man had geleid. De abt was een toonbeeld van rechtvaardigheid voor de abdijsamenleving, streng voor de overtreder van de regels, mild voor wie zijn best deed ze na te leven. Aernout was tevreden met alles wat hij in Sint-Salvator had geleerd. Hij was ook blij met de komende opdracht en zou er alles aan doen om zijn mentor tevreden te stellen.

Lang na middernacht viel hij in slaap.

‘Slaapkop, opstaan.’ Iemand duwde tegen zijn schouder.

Hij richtte zich op en keek in de gemitte ogen van broeder Wolfert.

‘Je sliep dwars doorheen het gelui.’

Hij wreef de slaap uit zijn ogen. Zijn huid voelde pijnlijk verdoofd, zijn spieren nog strammer dan de avond ervoor. Broeder Wolfert schudde hem door elkaar. ‘Sta op of je krijgt van de stok.’

‘Goed-goed. Ik kom.’ Aernout kreunde zich overeind, schikte zijn *braies* en zijn pij, gordde zijn koord om en bevestigde zijn tafelmes.

Tijdens de metten moest hij meerdere keren geeuwen. Hij zag hoe abt Gerard hem in de gaten hield. De abt merkte alles, hoewel van zijn gelaat nooit iets af te lezen viel. Een ondoorgrondelijk man.

Na het gebed volgde Aernout hem naar zijn spreekkamer.

‘Luister goed, Aernout. Ik gaf aan broeder Winant uitleg over de te volgen weg. Zoals je weet is de prior een koppig en eigengereid man. Zie erop toe dat hij de juiste weg neemt. Vanaf hier volg je de Schelde tot Oudenaarde. Daar steek je over. De stadsmilitie zal jullie een paar gewapende mannen meegeven. Verlaat Oudenaarde via de zuidelijke Hoofdelloze poort en volg de Schelde tot Avelgem. Van daaruit neem je de weg naar Kortrijk. Vermijd de kortere noordelijke route door de Moregemse bossen. Het is daar de laatste tijd zeer onveilig.’

‘Ik zal erop toezien, vader.’

Abt Gerard nam een pakket van de tafel en gaf het hem. ‘Hier heb je wat spullen uit de kleedkamer: kousen, een broek, een vilten kaproen, een extra leren gordel en stevige schoenen.’ De abt opende een lade en haalde er een fraai versierde dolk uit. ‘In geval van nood kan je je hiermee verdedigen. Draag er zorg voor. Verberg ze tijdens de reis onder je tuniek.’

Aernout nam het wapen met ontzag in handen, verwonderd dat zo’n kunstig voorwerp zulke dodelijke eigenschappen kon hebben. Het lemmet was een voet lang. Gevest en schede waren omwikkeld met een gevlochten zwartleren band. De zeshoekige pommel en de pareerstang droegen fraaie inscripties met gotische initialen. Hij hoopte het nooit te hoeven gebruiken.

‘Ga zitten.’ Abt Gerard ging opnieuw naar zijn schrijftafel en kwam terug met een fraai leren etui met een touwtje rond. De strik met de losse uiteinden van het touw zat onder zijn kleinzegel. ‘Ik heb je gisteravond niet alles verteld. Je zag er ellendig uit en ik wilde je niet nog ongeruster maken. Na levering van het brood in Kortrijk, neem je afscheid van broeder Winant.’

Zonder verdere uitleg reis je door naar Brugge. Daar ga je naar het begijnhof. Je vraagt er naar grootjuffrouw Gertrudis en overhandigt haar deze brief.’ Gerard gaf Aernout het etui. ‘Dit is uiterst belangrijk. Je geeft dit alléén aan haar. Begrijp je dat?’

Aernout knikte.

‘Vervolgens wacht je op haar instructies. Vertel er niemand iets over. Ook niet broeder Winant. Na het ontbijt vertrekken jullie. De wagen is geladen en vertrekkensklaar.’

De abt liep naar een kast, opende het slot van een van de deurtjes en haalde er een buideltje uit. ‘Hier heb je vijf pond. Draag dit samen met de brief op je lichaam. Sta op.’

De abt nam Aernout bij de schouders. ‘Wees op je hoede, Aernout. Buiten deze muren zal je een andere wereld aantreffen dan erbinnen, een wereld vol arglist, leugens, bedrog, gevaar, dood. Gebruik alle bij ons verworven kennis en vaardigheden, schenk niemand zomaar je vertrouwen en blijf trouw aan jezelf. De Heer zal over je waken.’

Aernout verborg de dolk, de brief en de geldstukken tussen het bundeltje kleren, knielde en kuste de handen van de abt. Hij beloofde alles te doen wat van hem werd verlangd.

De abt tikte met zijn vingers tegen zijn kin. ‘Sta op. Het ontbijt wacht.’

Na de maaltijd begaf Aernout zich naar het poortgebouw waar prior Winant hem opwachtte op de broodwagen, de leidsels in de hand. De trekpaarden stonden er slaperig bij zo vroeg op de morgen. Abt Gerard zegende hen, waarop Winant de paarden aanspoorde en vertrok. Aernout volgde te voet. De wagen kreunde onder de lading met vaten bier en tenen manden vol brood. De logge wielen dreunden over de kasseien van het poorthuis. Broeder Gideon, de bejaarde portier van de abdij, wenste hen een behouden reis en sloot de poort.

Aernout snoof lang en diep door zijn neus, genoot van de frisse buitenlucht, frisser dan de geur op het abdijterrein waar het kleinste zuchtje wind altijd een zweem met zich meedroeg van de boerderij, de varkens, de koeien, de mestvaalt, de slacht, het looien van de huiden. Ze volgden de dreef richting

Enamedorp. Over het wateroppervlak van de Schelde waaierte een lichte nevel. Merels zongen hun ochtendpartituren, tortelduiven koerden er boertig doorheen en eksters stookten met snedige kjak-kjaks overal onrust. Het gaf hem een prettig gevoel.

Het dorp lag op ontwaken. De schamele lemen huizen met strooien daken stonden er stilletjes bij. Een hond kwam naast hem lopen, tot hij aan de rand van het dorp rechtsomkeert maakte. Aernout keek hem na. Zijn hart bonsde van opwinding. Nog even en de abdij met de twee statige torens van de Sint-Salvatorkerk zou uit het zicht verdwijnen. Wanneer zou hij ze terugzien? Er lag een flinke voetreis in het verschiet en hij had geen flauw benul van afstanden of reistijden.

Het gedempte gedreun van de paardenhoeven en het gehobbel van de wielen over de aardeweg brachten hem tot rust. Hij herinnerde zich een droom van de voorbije nacht waarin hij werd achtervolgd door een gepantserde Franse ridder op een monsterlijk ros dat wel driemaal groter was dan een normaal paard. Hij glimlachte. Dromen haalden soms groteske fratsen uit met zijn hoofd. Hij moest er maar geen belang aan hechten. Hij versnelde en ging ter hoogte van de prior lopen. ‘Wanneer komen we aan in Kortrijk?’

Winant nam niet de moeite om zijn vraag te beantwoorden.

De spitse toren van de pas afgewerkte Onze-Lieve-Vrouwekerk van Pamele kwam in zicht. Aan de oostelijke poort met brug over de Schelde werden ze gecontroleerd door stadswachten, waarna ze de rivier over mochten. Winant stopte op de markt van Oudenaarde en sprong van de wagen. Zonder iets te zeggen liep hij een herberg naar binnen.

Aernout nam twee emmers vanonder de kar, schepte er een handvol haver in en voederde de paarden. Ondertussen keek hij geboeid naar de bouwwerken aan de nieuwe kerk ter ere van de heilige Walburga. Daarna vulde hij de emmers met water aan een nabijgelegen waterput en gaf de paarden te drinken.

Winant verliet de herberg met twee mannen, gewapend met een kruisboog. Hij beklom de wagen en vertrok. De schutters volgden. Aernout haastte zich de emmers terug te hangen.

Ze verlieten Oudenaarde met het licht van de opklimmende zon in de rug. Het werd al warm. Aernout zou het fijn hebben gevonden om zijn tuniek uit te trekken. Na een eind stappen becroop hem een onbehaaglijk gevoel. Waar was de Schelde gebleven? Hij speurde zuidwaarts tussen de bomen om een glimp op te vangen van het wateroppervlak. Als Winant de aanwijzingen van abt Gerard volgde, moest de rivier aan hun linkerhand lopen. ‘Confrater Winant, volgen we wel de juiste weg?’

Winant bekeek hem met nauwelijks verholen afkeer. ‘Hoe vaak was je al buiten de abdij?’

‘Dit is de eerste keer.’

‘Wat weet je dan van de juiste weg?’

‘Vader Gerard zei dat we Oudenaarde moesten verlaten via de Hoofdeloze poort en de Schelde volgen tot Avelgem. Namen we wel de goede poort?’

‘We namen de Meersepoort, stommeling,’ zei een van de schutters.

‘Broeder Winant, dit is tegen de bevelen van abt Gerard.’

‘Gerard kan mijn rug op, hier en nu ben ik de baas.’

Aernout verbeet zijn ergernis. Waarom was Winant zo vijandig tegenover hem? Het maakte hem alleen nog ongeruster. Volgens de stand van de zon liepen ze pal naar het westen, terwijl de Schelde een stuk zuidelijker liep. Waarom legde de prior de bevelen van zijn abt zo schaamteloos naast zich neer? Het druiste regelrecht in tegen de gelofte van gehoorzaamheid. Kreeg hij dan nooit genoeg van de stok?

Stilaan werd de begroeiing dichter. Tegen de middag reden ze door een bos. Aernout keek om. De lijfwachten liepen vlak achter hem. ‘Broeder Winant, volgens mij zijn we verkeerd.’

Winant stopte, sprong van de bok en gaf hem de leidsels. ‘Dit is de kortste weg, als je het beter weet, ga je gang.’

Aernout keek verbaasd naar de riemen in zijn hand, dan naar het grimmige gelaat van Winant. ‘Dit is vast het Moregemwoud. Volgens vader Gerard is het hier gevaarlijk.’

‘Keer dan om.’

‘Dan verliezen we tijd.’

‘Wel?’

‘Ik ken de weg niet.’

‘Gewoon rechtdoor.’

Aernout beklom de wagen en vertrok. ‘Waarom praat je zo tegen mij, broeder? Wat heb ik gedaan om zoveel misprijzen bij u op te wekken?’

Geen antwoord.

Het bladerdak sloot zich boven hun hoofden en ze raakten omringd door een naargeestige stilte die zelfs het kraken van de kar en het gesnuif van de paarden opslokte in de vochtige aardse geuren van rottende bladeren en afstervend schimmelhout. Ze reden door een holle weg waar de zon, pal boven hun hoofd, niet in staat bleek de zompige ondergrond uit te drogen. De paarden kregen het lastig om de logge wagen doorheen de modder te trekken en het risico om vast komen te zitten werd met elke stap groter. Aernout verwelkomde de koelte na de felle warmte van het open veld maar maakte zich ernstige zorgen over de weg die ze volgden. Hij spoorde de paarden aan en hoopte niemand tegen te komen uit de andere richting. De gedachte kwam pas bij hem op of een eind verderop zag hij een man op de weg, wijdbeens, de armen gekruist, niet geneigd om opzij te gaan. Hij bracht de wagen tot stilstand. De man naderde en nam met een gemeen lachje een van de paarden bij de neusriem. Hij had flaporen, opvallend scherpe hoektanden, een vooruitstekende mond. Aernout moest denken aan de snuit van een vleermuis.

‘Afstappen, patertje.’

‘Geen sprake van. Deze vracht moet vandaag naar onze strijdmacht in Kortrijk.’

De man kneep gemeen in de neus van het paard. Het dier trok zich heftig achteruit. Aernout moest al zijn kunde gebruiken om het tot rust te brengen. Hij keek om naar zijn metgezellen. Broeder Winant vertrok geen spier. De twee militieleden stonden te grijnzen. Hij richtte zich opnieuw tot de man. ‘Ga weg, meneer.’

‘Goed dan, rij maar door.’ De man wipte op de helling naast de weg.

Aernout slaakte een zucht van opluchting. De paarden waren onrustig en de wielen van de kar zakten diep weg in het slijk. Met veel moeite kreeg hij de kar in beweging. In het passeren sprong de man totaal onverwacht naast Aernout op de bok, grijnsde hem toe, zijn smerige roofdiertanden ontbloot

alsof hij zou gaan bijten.

‘Wat ...?’

Het volgende moment lag Aernout naast de kar in de modder. Hij wist niet beter of de vuistslag van de man had zijn kaak gebroken. Een van de lijfwachten sprong op hem en klemde een hand rond zijn keel. ‘Bedankt voor de gulle gift, broeder. Het zal ons smaken.’ De man trok een dolk en haalde uit. Aernout wist met veel moeite de arm te blokkeren. Hij klemde zijn vuist rond de pols en gooide de man van zich af. Hij krabbelde recht, greep een blootliggende wortel van een boom, hees zich op en klom de steilte omhoog. Zijn belager hield hem vast bij zijn voet. Aernout wrikte zich los, gaf hem een trap in het aangezicht en klauterde verder. Een snerpande pijn schoot door zijn arm. Een bout van een kruisboog boorde zich vlak naast hem in de voet van een boom. Hij keek om en zag de tweede lijfwacht een nieuwe bout spannen. Als een hagedis krauwend en kruipend en zich vastgrijpend aan alles wat hem hogerop bracht kroop hij verder. Hij moest de top van de helling zien te bereiken. En snel. Een nieuwe bout flitste rakelings naast zijn hoofd en verdween over de kam. Naar adem snakkend bereikte hij de top. Zonder omkijken stortte hij zich aan de andere kant naar omlaag. Hij struikelde en rolde een heel eind naar beneden. In de diepte sprong hij over een beek en verborg zich achter een eik. Hij keek omhoog. Zijn hart bonkte tegen zijn ribben. Ontzet trok hij zijn mouw op en keek naar zijn bovenarm. Bloed welde op uit een diepe snee. Zijn kaak gloeide en een doffe pijn verlamde zijn schouder. Zijn gezicht, haar en kleren hingen vol modder. Hij tastte naar het geld, de dolk, de brief. Ze zaten er nog. Geen tijd te verliezen. Doelloos strompelde hij weg van de onheilsplek, zijn hand om zijn bovenarm geklemd. Overal waar hij keek zag hij bomen, bomen en nog eens bomen. Hij had geen flauw idee waar hij zich bevond of waarheen hij liep. Na een hele tijd te hebben rondgedoold ging hij uitgeput zitten, tot versmactens toe beklemd, rillend als een in de steek gelaten hertenkalf omringd door een roedel wolven. Hij sloot de ogen, legde zijn hoofd op zijn opgetrokken knieën, dacht na hoe hij zich kon redden uit dit onmetelijke bomenlegioen. Waar moest hij naartoe? Terugkeren naar Ename en overladen worden met schande? Of doorreizen naar Kortrijk en in de handen vallen van de Fransen, of in die van uitgehongerde, tot de tanden gewapende

Vlamingen? Zijn gedachten werden onderbroken door een arm om zijn keel, gevolgd door de priemende punt van een dolk tegen zijn hals.

3 De kwakzalver in het woud

I*k ben er geweest. Dadelijk sta ik voor God. Het spijt me vader Gerard. Ik heb u teleurgesteld.*

Aernout vreesde de dood niet, had een devoot leven geleid en zou zeker worden opgenomen in de genade van de Heer, maar had toch graag wat langer geleefd om deze nieuwe wereld te ontdekken, hoe dodelijk die ook was, zoals nu bleek. Nog geen halve dag ver en de kostbare vracht was gestolen, broeder Winant lag voorwaar in een greppel dood te bloeden met een doorgesneden strot en hijzelf bevond zich op de rand van dit aardse bestaan. Wat moest hij doen? Wat kon hij doen? Eén verkeerde beweging en de dolk boorde zich dwars door zijn keel tot in zijn hersens. Er waren leukere manieren om het loodje te leggen. Maar er gebeurde niets. Alleen het zachte ruisen van een hete adem in zijn nek. Uiterst behoedzaam nam hij de hand met de dolk bij de pols. Een korte prik en een ruk van de arm rond zijn nek maakte duidelijk dat dit niet het gewenste gedrag was.

Hij slikte. ‘Als u mij wil doden, steek dan toe. Zo niet, zou het u behagen om dat ding weg te halen? Het prikt.’

Geen reactie. Alleen dat warme gehijg.

Met een snelle beweging greep hij de hand met de dolk, duwde ze van zich af, wierp zijn belager over zijn schouder en sprong bovenop hem. Zijn tegenstander spartelde als een big in het zicht van de slachtbank, maar Aernout was zwaarder en sterker. Resoluut drukte hij het wapen op de keel van de ander. Hij schrok van zichzelf. Vanwaar die heftigheid? Stond hij, een vredelievende noviet, op het punt een medemens doden? Een erg jonge medemens, zag hij

nu. Een potzwart kereltje met een glinsterende snotneus, kort stoffig bruin haar dat leek gesnoeid met een bot slagersmes. In zijn hals, op de plaats waar de punt van de dolk tegenaan duwde, zat een knobbeltje. Het enige baken van licht in deze perfecte woesteni was een blikerend wit gebit. En ogen, felle ogen, groengrijs, priemend van nijd. Hij liet de jongen los en sprong opzij. ‘Wie ben jij?’

‘Ga je geen barst aan.’

‘Jawel, je wilde deze klotendolk in mijn kop steken.’ Aernout bekeek het onfatsoenlijke wapen met een afkeer alsof hij het had opgevestigd uit een beerput en smet het weg.

De jongen dook er achteraan en verborg het tussen zijn lompen.

‘Ga je nog antwoorden?’

‘Lucius.’

‘Hoor je bij die struikrovers?’

‘Voor wie aanzie je me?’

‘Voor een struikrover.’ Aernout bekeek de ander van top tot teen. Het joch was mager, kleiner dan hem. Verrassend hoeveel kracht er school in dat tengerere lijf. ‘Hoe oud ben je?’

‘Heb je geen zaken mee.’

‘Enig idee waar we ons bevinden?’

‘Zoek het zelf uit.’ De jongen maakte aanstalten om weg te lopen.

‘Wacht! De Moregemse bossen?’

‘Misschien.’

Aernout schikte zijn kleren en stelde tevreden vast dat de brief er nog altijd zat. Hij had gelezen over de Moregemse bossen, een overblijfsel van het Methelawoud dat zich ooit uitstreckte over heel Vlaanderen. ‘Hoe geraken we hieruit?’

‘We?’

‘Ja. We. Ik en jij.’

‘Wie zegt dat ik weg wil? Ik woon hier.’

‘Waar dan? Breng me erheen. Ik heb dorst en ben gewond.’

De jongen maakte een weids gebaar met beide armen.

‘Je leeft in dit bos? Maak dat de kat wijs.’

‘Geloof wat je wil.’ Met de ernst van een prins die zich opsmukte voor een riddertornooi verwijderde de jongen het vuil en de bladeren van zijn morsige kleren die eruitzagen alsof ze tussen de raderen van een rosmolen hadden gezeten.

‘Wat wordt het?’

‘Goed dan. Kom mee.’

‘Waarheen?’

‘Wil je drinken of wat?’

De jongen liep weg en verdween over een heuvelkam. Aernout volgde. Een pad leidde naar een donkergroene vallei. Onder een rotspartij ontsproot een bron. Lucius maakte een kommetje met zijn handen, ving water op en dronk ervan.

‘Is dit water wel rein?’ vroeg Aernout.

‘Zo rein als vers gevallen sneeuw.’

Aernout dronk, eerst aarzelend, dan almaar gulziger. ‘Heerlijk.’

‘Wie ben je?’

‘Aernout van Ename. Ik vertrok deze morgen vanuit de Sint-Salvatorabdij en ben op weg naar Kortrijk.’

‘Wat heb je daar te zoeken?’

‘Ik moest met mijn confrater een wagen met brood brengen naar het Vlaamse leger, maar we zijn overvallen door struikrovers. Ze wilden me zelfs vermoorden. Bij broeder Winant is het hen wellicht gelukt. God hebbe zijn ziel.’

‘Een pater. Kijk eens aan.’

‘Kan jij me uit dit woud loodsen naar Kortrijk?’

‘Hangt ervan af.’ De jongen stak zijn hand uit.

‘Ik beloof je te vergoeden.’

‘Een belofte is niets waard.’

‘Wat wil je dan?’

De jongen knikte naar de dolk aan Aernouts gordel.

‘Komt niets van. Je mag ze wel even vasthouden. Hier.’

Met flonkerende ogen draaide de jongen het wapen om en om in zijn hand. Hij trok de dolk uit de schede, schreeuwde een woeste strijdkreet en stak ze

met een schijnbeweging vooruit. Aernout trok zich weg en struikelde achterwaarts over een tak. De jongen schaterde het uit en gooide de dolk naast hem. ‘Voilà. Zo dood als een pier.’

‘Rotjong! Doe dit nooit meer of ik spreek een banvloek over je uit.’

‘Kan je dat?’

‘Natuurlijk.’

‘Je liegt, je bent niet eens een echte pater. Je hebt geen kale kop.’

Algauw bleek dat Lucius de weg kende. Lenig als een hert flitste hij over beekjes, struiken, rotsen, varens, takken en omgevallen bomen. Aernout had moeite hem te volgen. Steeds weer zag hij de beelden voor zich van de drieste overval. Verdomde bandieten. En die twee lijfwachten. Van de Oudenaardse stadsmilitie nog wel. De valsaards. Het scheelde maar een haar of ze hadden hem gedood. Zijn kaak deed zeer en leek wel verdoofd, de snijwonde in zijn arm begon venijnig te steken en de doffe pijn in zijn schouder verlamde zijn arm. ‘Trager. Ik kan niet volgen.’

Lucius keerde op zijn stappen terug. Zijn ademhaling rustig, alsof hij een boswandelingetje maakte in plaats van deze jachtige hindernissenloop. Hij keek naar de bloedvlek op Aernouts mouw. ‘Je laat dit best verzorgen.’

‘Wat je zegt. Zal ik het vragen aan die berk daar.’

‘Doe niet stom. Ga zitten.’ De jongen scharrelde in zijn lorren en haalde er, o mirakel, een fraaie leren tas vanonder, vastgesjord aan een rafelig touw rond zijn middel. Hij sloofde Aernouts mouw omhoog, inspecteerde de wonde en smeerde er een stinkende zalf op.

‘Heer Jezus, sta me bij. Een kwakzalver.’

‘Ik heb verband nodig.’

Aernout scheurde een strook stof van zijn tuniek en overhandigde ze. Even later was de wonde keurig ingepakt.

‘De pijn trekt zo dadelijk weg. Wat is er met je schouder?’

‘Niets.’

‘Je knelt de hele tijd je arm tegen je lijf. Bang dat hij eraf valt?’

‘Gekneusd van mijn val van de kar.’

‘Trek je tuniek uit.’

Aernout deed met tegenzin wat de ander vroeg en stelde verwonderd vast dat de pijn van de snijwonde in zijn bovenarm wegtrok om plaats te maken voor een lichte verdoving. De jongen rommelde alweer in zijn tas en haalde er een aarden pot zalf uit die zo mogelijk nog walgelijker rook.

‘Smeer stront of urine op mij en je gaat eraan.’

‘Foei. En dat voor een pater. Dit is groene leem met kruiden.’

‘Een paardenmiddel?’

‘Werkt ook bij mensen.’ Lucius smeerde de zalf op Aernouts aanwijzingen over de pijnlijke zone. Het gaf meteen verlichting. Aernout bekeek de jongen aandachtig. Wie was deze knul met kennis van de geneeskunst, zwerfend in dit onmetelijke bos? Hij trok zijn tuniek aan. ‘We vertrekken. Ik wil er voor donker zijn.’

De zon hing in het zuidwesten toen ze het bos verlieten. Eens in het open veld veranderde Lucius van een zelfzekere wildebras in een wantrouwig, schichtig slaafje. ‘Wat heb je ineens?’ vroeg Aernout.

‘Niets. Volg nou gewoon de weg.’

En zo geschiedde. Aernout, de noviet, schreed als een monnik richting Kortrijk, op de voet gevolgd door een fielterig ventje dat stonk naar slijk en bosbeesten maar was begenadigd met zaligmakende handen. Nu ze bijna op hun bestemming waren, maakte hij zich zorgen over wat hij er zou aantreffen, over hoe hij moest uitleggen dat hij met lege handen aankwam in plaats van met een kar vol brood en bier. Waren er al gevechten geweest? Of moesten ze nog beginnen? De soldaten zouden het met lege magen moeten stellen. Wat als Kortrijk werd overspoeld door triomferende Fransen die moordend en verkrachtend door de straten zwierven? Vader Gerard had het Vlaamse leger weinig kans gegeven. Hij vergiste zich zelden.

Ze kwamen aan in Deerlijk, een nederzetting ten oosten van Kortrijk. Ze gingen de enige taveerne die het gehucht rijk was naar binnen. Aernouts maag gromde van de honger. Lucius’ grote koeienogen verrieden dat ook hij de hongerdood nabij was. De kastelein bracht roggebrood, een kruik bier, een stampot van ui, prei, kool, wortelen en rapen. De kleine schrokte als een wolf met zeven welpen. De slappe saus droop van zijn kin via zijn hals in zijn

kleren. ‘Je hebt je aan je belofte gehouden,’ zei hij tussen het buffelen door.

‘Een kleine moeite voor het verzorgen van mijn wonden en het gidsen uit dat ellendige bos.’

De jongen veegde zijn kin af met zijn mouw, boerde als een Merovinger. Aernout riep de waard en rekende af. Bij het verlaten van de herberg hield de man hen staande. ‘Gaan jullie naar Kortrijk?’

‘Ja.’

‘Passanten vertelden dat daar vandaag verschrikkelijk wordt gevochten. Wees op je hoede voor de Fransen want het zijn echte smeerlappen.’

Het werd drukker op de weg. Landlieden van alle slag liepen met hen mee, ouderen en gebrekkigen op krukken, vrouwen met opgebonden rokken, kinderen met bezemstelen tussen de benen en houten zwaarden in de hand, mannen gewapend met zeisen, rieken, harken en dorsvlegels. Van overal klonk de kreet: ‘*Vlaendren ende leu*’. Aernout vroeg aan een bejaarde man wat het betekende. ‘We hebben de Franse zwijnen afgemaakt, in mootjes gehakt. De hel ingeklopt. *Vlaendren ende leu* godverdomme.’ De ouwe, hij had maar één hand, gaf niet de indruk veel Franse zwijnen in mootjes te hebben gehakt. Zegedronken was hij des te meer. Naarmate ze Kortrijk naderden, werd duidelijk dat het Vlaamse volksleger het Franse ridderleger inderdaad had verslagen. Abt Gerard zijn voorspelling was niet uitgekomen.

Lucius deed mee met de meute. ‘Hoe meer dooie Fransozen, hoe beter. De schoften verdienen het.’

‘Vanwaar dat leedvermaak?’

‘Ik moet pissen.’ Daarop verdween hij in het struikgewas.

Aernout keek hem verbaasd na. In de taveerne had het joch zich gedragen als een vraatzuchtige polderboer, en nu ging datzelfde boertige schepsel even uit het zicht een plasje doen.

Hij wachtte.

Waar bleef de wijsneus nu? Hij begaf zich naar de plaats waar hij hem het laatst had gezien, baande zich een weg doorheen struiken en kreupelhout. Daar stond hij. Op een open plek, pal voor een zwarte hengst besmeurd met bloed. Om de hals van het paard hingen flarden van een wapenrok met gouden

lelies op een diepbloauwe achtergrond. Aan een stijgbeugel hing het onderbeen van een mens, afgeslagen net boven de knie.

4 Een strijdros voor een snotneus

Lucius naderde de hengst, zijn rechterhand vooruit, de palm omhoog. Het dier rechtte het fiere hoofd, briede en trapte gemeen in zijn richting. Aernout keek toe, wachtte af. Hoewel hijzelf goed overweg kon met paarden, liet hij de jongen begaan. De hengst, een *destriër*, was uitgeput en wellicht getraumatiseerd. Een tweede belager zou hem nog angstiger maken of doen wegvlugten. Met zijn frêle stemmetje praatte de jongen in op het paard, sussend en zalvend, telkens weer naderend en zich achteruittrekkend na alweer een venijnige trap. Toch gaf hij niet op. Voetje voor voetje kwam hij dichterbij, tot hij de hengst mocht aaien over de neus. Even later mocht hij het ook elders aanraken. De wonden liet hij voorlopig onberoerd.

Aernout ontdeed zich van zijn leren riem en gooide hem voor Lucius' voeten. Deze raapte hem op, schoof hem over de manen van het paard en nam het uiteinde langs onderen vast, aldus een lus vormend rond de hals. Het paard liet het toe en likte de jongen zijn hand. Het maakte niet langer aanstalten om zich te verzetten.

‘Knap hoor, Lucius.’

Aernout maakte een kruisteken, trok het been van de onfortuinlijke ruiter uit de stijgbeugel en legde het eerbiedig in het gras. Beetje bij beetje verwijderde hij het gehavende zadel en de flarden van de wapenrok. Hij inspecteerde de wonden. Het dier sidderde. ‘Het valt mee. Veel vreemd bloed. Waarschijnlijk mensenbloed. Rechtsvoor een gezwollen pees. Draven of galopperen zit er voorlopig niet in. We moeten hem laten drinken.’

‘Ik hoorde een eindje terug een beek.’

Het paard mankte. Nadat het had gedronken, wasten ze het. Lucius verzorgde de wonden met zijn mysterieuze zalfjes. Het dier kwam tot rust en begon te grazen. Ze gingen erbij zitten, in volle bewondering voor dit oogverblindende oorlogspaar.

‘Wordt het geen tijd om jezelf ook eens te wassen,’ zei Aernout, ‘ik zie niet eens welke huidskleur je hebt.’

Lucius liep naar de beek, plensde wat water in zijn gezicht. ‘Zo goed?’

‘Prachtig. Je kan zo naar het huwelijksfeest van de graaf. En nu?’

Lucius stak een vuist in de lucht. ‘*Vlaendren ende leu.*’ Het paard graasde rustig door. ‘Hij verstaat geen Vlaams.’

‘Nogal wiedes, het is een Fransman.’

Ze moesten lachen.

‘We hebben een halster nodig,’ zei Aernout.

‘Kan je er een knopen met een koord?’

‘Ja.’

‘Ik ben dadelijk terug.’ Lucius liep weg en daagde even later op met een touw.

Aernout knoopte met kundige hand een koordhalster en bevestigde hem. Van de rest van het touw maakte hij een wandelkoord. ‘Mag ik vragen waar het vandaan komt?’

‘Hoe minder je weet, broeder Aernout, hoe beter. Anders word je nooit een echte monnik.’

Aernout realiseerde zich dat hij zich sinds zijn vertrek uit de abdij, ondanks vele jaren van werk, studie en gebed, allerm minst als een beloftevolle monnik had gedragen. Het deplorabele gezelschap waarin hij vertoefde, beloofde daar weinig beterschap in te brengen.

‘Ik heb een idee,’ zei Lucius, ‘we gaan vannacht naar het slagveld, ik heb nieuwe kleren nodig, schoenen, en een grotere medicijntas, en een mooie dolk zoals die van jou, en ...’

‘Ben je wel goed bij je hoofd?’

‘Er ligt vast van alles te rapen.’

‘Ja hoor, dooie mensen, dooie paarden, afgehakte benen.’

‘Wat hebben ze aan kleren en schoenen als ze geen benen hebben?’

‘Lucius, je bent het meest verdorven snertkind dat ooit mijn pad heeft gekruist.’

‘Ik ben geen kind meer.’

‘Je ziel ziet zwarter dan een pekpot. We blijven hier vannacht.’

‘Dan is er morgen niets over.’

‘Denk je nu echt dat ik als novice van de orde der benedictijnen een slagveld ga afschuimen om de bezittingen van gesneuvelde soldaten te stelen?’

‘Aernout, we worden steenrijk.’

‘Vergeet het. Het slagveld is vannacht niemandsland. Pas wie het morgen bezet, is de winnaar. Denk maar niet dat je iets krijgt van de buit. Die is voor het leger.’

‘Jij je zin.’ Lucius liep mikkend naar het paard. ‘Hoe noemen we hem?’

‘O, is hij nu ook al van ons?’

‘De eigenaar is vast zo dood als een pier met dat been eraf.’

‘Ik steel geen paard.’

‘Komaan, doe eens een voorstel.’

‘Morgen leveren we hem af in het Vlaamse kamp.’

‘Mooi, dan kunnen ze hem slachten en opeten.’

‘Paarden worden niet geslacht, en nog minder opgegeten. De kerk heeft verboden om paarden te eten. Het is onrein.’

‘Zwartje. Ik noem hem zwartje.’

‘Belachelijk.’

‘Oké, Witje dan.’

‘Doe eens normaal.’

‘Denk dan verdomme mee.’

‘Hou op met vloeken.’

‘Dan wordt het Zwartje.’

‘Morel,’ zei Aernout na een stilte.

‘Morel? Hoe kom je erbij?’

‘Van “maurus”, dat is Latijn voor zwart.’

‘Morel ... Morel ... Klinkt goed. Je spreekt Latijn?’

‘Ja, en Frans.’

‘Je kent drie talen?’

‘En een beetje Engels.’

‘Wauw, broeder Aernout, je bent de grootmeester van de geletterdheid.’

‘Ik ga slapen. Ik ben doodop.’

‘Zal ik je schouder nog eens insmeren?’

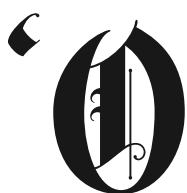
‘Nee, dank je. Morgen misschien.’

Aernout sloeg zijn kap over zijn hoofd en knielde voor een extra lang avondgebed. Na afloop strekte hij zich uit in het gras met de rug naar Lucius toe. Voor hij insliep werd hij overspoeld door zwarte gedachten. Over hoe hij had gefaald met de vracht brood, hoe hij zich als een angsthaas had gedragen tijdens de overval, hoe hij zich met dat vervelende kereltje schuldig had gemaakt aan diefstal, allemaal zonden een novice onwaardig. Had hij zich beter verweerd, hij had kunnen voorkomen dat broeder Winant werd gedood. Hoewel, wat had hij kunnen doen tegen drie gewapende booswichten? Toch zat het hem dwars. Fouten werden streng bestraft in de benedictijnerorde. Straks werd hij uit de abdij gegooid. Al die jaren van nederigheid, kuisheid en onthouding voor niets. Hij troostte zich met de gedachte dat hij nog een lange weg had af te leggen en vast nog kansen zou krijgen om het goed te maken.

Lucius lag te snurken. Aernout glimlachte. Wat een vreemde snuiter. Hij vroeg zich af waarom God hem op zijn pad had gestuurd. Of had God er vandaag zijn hoofd niet bij waardoor alles in de soep was gedraaid? De wereld buiten de abdij was inderdaad gevaarlijk. Vader Gerard had niet overdreven.

In de verte hoorde hij vage geluiden. Vermoedelijk het Vlaamse legerkamp. Wat was er gebeurd met de Fransen? Waren ze inderdaad door de Vlamingen verslagen? Of waren ze gevlucht? Was het niet eens tot een gevecht gekomen en zat het Vlaamse leger zich nu lam te zuipen. Hij keek om naar het paard. Morel. De hengst stond stilletjes te suffen. Hij moest een vreselijke dag achter de rug hebben. Uit een snee in zijn nek liep een spiraaltje bloed. Het glinsterde in het maanlicht. Wat moest hij met hem? Afleveren bij de Vlaamse legerleiding was wellicht het beste. Hopelijk zagen ze geen Fransoos in hem. Dan kon hij het helemaal schudden.

5 Bloed, botten en beulingen

ok een stuk?’

Hij schoot wakker. Lucius stond naast hem, een homp brood te verslinden.

‘Ooit word je betrap en raak je een hand kwijt, of slepen ze je door de straten en hangen je op. Ik eet geen gestolen brood.’

‘Mij best.’

‘Ik bid voor jou.’

‘Ik wist niet dat je met bidden je honger kon stillen.’

Aernout knielde en zei het voorgeschreven gebed voor de priemen. Het viel hem tegen te moeten vaststellen hoe moeilijk het was om zich te houden aan de voorgeschreven getijden. Hij sloeg een kruisteken.

Het paard stond te grazen. Lucius opende zijn tas met kruiden. ‘Mijn voorraad is bijna op. Wie verzorg ik? Jou of hem?’

‘Doe hem maar.’

Na Morel te hebben verzorgd, vertrokken ze. Het paard mankte waardoor ze maar moeizaam opschoten. Na een bocht in de weg, voorbij een beek, zagen ze in de verte een legerkamp met honderden tenten. Vlaggen, wimpels en banieren flapperden feestelijk in de ochtendbries. Vettige rook van open vuren, bakovens, braadspitten en askuilen dreef over het terrein. Voorbij het tentenkamp bevond zich een abdij met daarachter de stadsmuren van Kortrijk. In de verte op een hoogte zag Aernout nog een tweede, zij het verlaten legerkamp. Nieuwsgierige bewoners uit het omliggende werden op afstand gehouden door schildwachten.

Morel werd behoorlijk nerveus en wilde zich losrukken. Lucius gaf het touw aan Aernout, ging achteraanlopen en gaf het paard bemoedigende klappes op de achterhand. Naarmate ze naderden werd duidelijk waarom het dier zo geagiteerd raakte. Op de vlakte voor hen lagen doden zover het oog reikte. Zwaar verminkte lichamen, hoofden en ledematen gescheiden van hun rompen, borstkassen doorboord met pijlen en lansen, hoofden gespleten, buiken opengereten, de ogen uitgestoken, de tongen uitgerukt, de kelen doorgesneden, hersenen en darmen vertrapt in de modder. Velen dreven dood in de beken, op hun buik, op hun rug. Anderen lagen op de steile oevers met het hoofd onder water, nog anderen verpletterd onder hun dode paard. Hier was blinde waanzin aan het werk geweest, hondsdolle razernij gevoed door de allesverzengende haat van de Vlamingen om de jarenlange Franse onderdrukking, om de terreur op vrouwen en kinderen, om de vernietiging van complete gehuchten en dorpen. Woede die was uitgedraaid op een massale, brutale slachting. En nog werd de doden geen rust gegund. Kraaien, raven, vale gieren, rukten spieren, pezen, darmen en organen uit de karkassen van mens en paard. Zwerfhonden vochten om afgehouwen armen en benen. Over het terrein dreef een monsterlijke walm van bloed, braaksel, ingewanden en uitwerpselen, de dierlijke stank van de dood die ook huisde in slachterijen.

De Vlaamse gevallenen werden respectvol op een rij gelegd langs de binnenste oever van de beek. Edelen werden op hooikarren gestapeld en vervoerd naar de nabijgelegen abdij. Menige overlevende, stoere krijgsman, bespat met het bloed van zijn vijand, liep verweesd over het slagveld. Dan knielde hij neer naast een gevallen kameraad, zoon, broer, vader, en huilde als een kind.

Zij die het hadden overleefd ontdeden de Franse lijken van hun bezittingen, wapenrokken, *halsbergen*, en lieten ze moedernaakt over aan de brutaliteiten van de uitzinnige aaseters. Banieren, helmen, maliënhemden, pieken, kruisbogen, bouten, zwaarden, sporen, schilden, lansen, schoenen, laarzen, beenkappen, *beukelaars*, werden op afzonderlijke hopen gestapeld om later te worden opgehaald en verdeeld onder de overwinnaars. Geld en munten werden uit de kleren gehaald. Dode paarden werden ontdaan van hun zadels en tuigen, en ook die werden verzameld.

Aernout kreeg een wee gevoel in de maag, werd misselijk en vreesde dat

hij elk moment zou gaan overgeven. Lucius bleef onbewogen. Ze werden tegengehouden door een schildwacht met een Oudenaardse tongval. ‘Weg, jullie.’

‘Wij willen de bevelhebber spreken,’ zei Aernout.

‘Waarom?’

‘Ik heb slecht nieuws.’

‘Vandaag valt hier alleen goed nieuws te rapen. Wat wil je kwijt?’

‘Kan ik alleen meedelen aan de leiding.’

De man dacht even na, loodste hen via een provisoir brugje van losse balken de beek over en vroeg om te wachten. Hij keek in het rond, stak een arm in de lucht en riep er iemand bij, een kasteel van een vent met een Noormanenhoofd, een zonverbrande stierennek, armen als knoestige boomstammen, oranjekleurige leeuwenmanen die door een of ander atmosferisch wonder de hemel werden ingezogen. De man droeg een grauwe pij bespat met klodders bloed en ander spul uit het inwendige van de mens en leek dat bijzonder normaal te vinden. ‘Wat is er?’

‘Bent u de bevelhebber, heer?’ vroeg Aernout.

De ander lachte. ‘Nee. Geen bevelhebber, en al zeker geen heer. De naam is Willem. Wie ben jij?’

‘Aernout, noviet van de abdij van Ename.’

‘Wat kom je doen?’

Aernout deed het verhaal van de overval. Hij zei dat het verlies hem oneindig speet en hij het goed wilde maken.

‘Zo te horen kon je er weinig aan doen, je bent overvallen door rovers die de vracht voor veel geld zullen hebben doorverkocht in Gent. De koningsgezinden delen er nog altijd de lakens uit. Nadat we vorige maand de graanbevoorrading via de Schelde hebben geblokkeerd, heerst er hongersnood. Ze vechten daar voor elke kruimel.’

‘Door mijn schuld lijden onze soldaten nu honger.’

‘Nee hoor, we kregen ook brood van andere abdijen. En van de Fransen. Die zijn zoals je ziet allemaal dood of gevlucht. Eten en drinken genoeg. Een stel helpende handen is echter welkom. Wie is die kleine?’

‘Lucius, we leerden elkaar kennen onderweg. Hij heeft mijn wonden

verzorgd en me uit het Moregemse bos geloodst. Hij heeft ook verstand van paarden.’

Willem liep onderzoekend om Morel. Het paard trappelde nerveus. Hij voelde aan de pees rechtsvoor. ‘Niet goed dat been.’ Hij bekeek de wonden en het brandmerk. ‘Een Franse destriër. Waar vond je hem?’

‘Een eind hier vandaan op de weg naar Deerlijk.’

‘Mag ik hem houden, heer Willem?’ vroeg Lucius.

Willem lachte. ‘Recht door zee ben je wel, snotaap. Ik zou het je afraden. Dat gezwollen been is een probleem. Zelfs als het geneest, blijft er letsel. Hij zal niet meer zo snel zijn als voorheen. De wonden dreigen te ontsteken. Het onderhoud van zo’n hengst kost bovendien bakken geld. Als je wil, bezorg ik hem een snelle en pijnloze dood.’

Lucius keek verschrikt naar Aernout

‘Geef de jongen een kans, ik vertrouw hem. Ik voelde aan den lijve wat hij vermag.’

Willem bekeek de jongen lang en indringend. ‘Hmm. Lucius. En je kan wonden verzorgen?’

‘Ja, heer. Maar ik heb geen kruiden meer.’

‘De apotheek van de abdij heeft er genoeg. Julie kunnen helpen bij de verzorging van de gewonden.’

‘Dankjewel, broeder,’ zei Aernout.

‘Geef hier dat paard. Ik zoek een weide. Ga naar het klooster en vraag naar de abdis.’

‘Dankjewel, heer Willem,’ zei Lucius.

Willem aaide de jongen over het hoofd en vertrok met Morel.

‘Bedankt om mij te steunen,’ zei Lucius onderweg.

Aernout glimlachte. Het snotjong bleek manieren te hebben. Even verder op een kar zag hij een bekende onder de gesneuvelden. Een man vroeg of hij de dode kende.

‘De hofmeester van de Sint-Salvatorabdij in Ename.’

‘Een van de eerste slachtoffers,’ zei de man, ‘pijl in het hart. Wat doe ik met hem?’

‘Wat gebeurt er met de anderen?’

‘Ofwel hier begraven, ofwel terugbrengen naar hun woonplaats om daar te worden begraven.’

‘Geef hem mee naar Oudenaarde.’

Binnen de abdijmuren klonk een gehuil als de martelgang van de verdoemden in het eeuwige inferno. Tuin, eetzaal en kruisgangen lagen vol ijpende, kermende gewonden. Een chirurgijn amputeerde een arm, een barbier schroefde met een gloeiend brandijzer de stomp van een been, een non trok een bout van een kruisboog uit de buik van een bewusteloze jongeman. Kloosterzusters omzwachtelden de wonden met verbanden die in een oogwenk doordrongen raakten met bloed, lekenzusters liepen af en aan met lakens, doeken en water.

Ze werden begroet door abdis Maria, bezweet, bespat met bloed. ‘Wat komen jullie doen?’

‘We willen graag helpen,’ zei Aernout.

‘Zijn jullie niet wat jong?’

‘Het lukt wel,’ zei Aernout, ‘Lucius weet hoe hij wonden moet verzorgen.’

De abdis riep er een heelmester bij die net zo goed een slager kon zijn. ‘Deze twee willen helpen. De kleine heeft blijkbaar ervaring.’

‘Perfect,’ zei de man, ‘werk genoeg.’

Aernout verzachtte de gewonden hun leed met gebed. De meesten hadden veel bloed verloren en bezweken na het ontvangen van de laatste sacramenten door de aanwezige priesters. Sommigen weenden bittere tranen en smeekten hem tijdens hun smartelijke doodstrijd om nabestaanden in te lichten, wat Aernout beloofde, wetende dat hij de belofte nooit kon waarmaken. Anderen hielden zich kranig tot het laatste moment en eentje prevelde net voor hij de geest gaf de strijdkreet *Vlaendren ende leu*.

Hij kreeg in het bijzonder sympathie voor een wat oudere man uit Brugge met een pijlwond en een diepe houw in zijn nek. Petrus, zo heette de man, smeekte om een einde te maken aan zijn lijden, waarop Aernout zei dat God voor een uitkomst zou zorgen.

Bij valavond mochten ze rusten. Abdis Maria was dankbaar voor hun harde werk en nam hen mee naar de keuken waar ze hen trakteerde op brood,

pap en koude paling. Ze bood hen aan om de nacht door te brengen in een leegstaande cel in het gastenverblijf, wat ze dankbaar aanvaardden.

Voor het slapengaan bad Aernout voor alle gesneuvelden van de veldslag die, o godverlaten toeval, uitgerekend was gestreden op de feestdag van de heilige Benedictus van Nursia. Hij maakte geen onderscheid. Vlamingen, Fransen, Walen, Brabanders, Basken, Lombarden, Genuezen, Duitsers, Zeeuwen, Hollanders, allen mochten zich verheugen in zijn gebed. Het ging zijn bevattingsvermogen te boven wat mensen bezielde om elkaar zo beestachtig af te slachten. Waarom niet praten? De Franse koning moest een afschuwelijk onmens zijn om zoveel leed over het Vlaamse volk uit te storten, om zoveel haat los te weken uit eenvoudige werkmensen. Hoe zou hij reageren op de smadelijke nederlaag van de kruim van zijn leger? Zou er nog meer terreur volgen? Of zou hij tot inzicht komen?

‘Word je dat bidden nooit moe?’ vroeg Lucius.

‘Zou je beter ook doen. En biechten om je graaizuchtige ziel te zuiveren.’

De volgende dag hielpen Aernout en Lucius opnieuw bij het verzorgen van de gewonden. Willem hielp met het ontruimen van het slagveld en het verdelen van de buit. De klokken van de abdijkerk en de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Kortrijk luidden aanhoudend ter gelegenheid van de talloze begrafenissen. Petrus, de oude Bruggeling, was er vreselijk aan toe. Zijn wonden begonnen te etteren, de pijn moest ondraaglijk zijn. Aernout knielde neer naast zijn bed. Opnieuw vroeg de man om hem uit zijn lijden te verlossen en opnieuw weigerde Aernout. Willem en twee jongemannen kwamen erbij. Willem nam plaats naast Aernout en fluisterde de oude man iets in het oor. Petrus knikte nauwelijks merkbaar en nam Willems hand in de zijne. De twee mannen knielden aan de overkant en namen Petrus’ andere hand. Aernout was blij met hun steun. Samen baden ze een Onzevader. Tot Petrus ineens naar lucht hapte, verkrampte en helemaal rustig werd. Een gelukzalige glimlach speelde om zijn lippen, zijn ogen vielen dicht. Aernout sloeg een kruisteken en bad een Weesgegroet. Bij het opstaan zag hij hoe Willem een dolk verborg onder zijn pij. Diep bedroefd droegen de twee jonge mannen de oude man weg.

Aernout was ontdaan. ‘Willem, ik zag ...’

‘Wat zag je?’

‘Je hebt Petrus ...’

Willem drukte een hand op Aernouts mond. ‘Mee naar buiten.’

Aernout volgde met tegenzin.

‘Nu moet je eens goed naar mij luisteren, noviet,’ zei Willem, ‘ik heb de oude Petrus een dienst bewezen, op vraag van hemzelf en zijn zonen. Ga jij me vertellen dat je de arme man nog langer wilde laten afzien?’

‘Het is tegen Gods wil.’

‘Gods wil? Is het Gods wil dat we al jaren worden uitgemoord door een ploert van een koning, dat hier duizenden doden zijn gevallen, dat hier honderden jonge kerels liggen te creperen met nauwelijks een kans op beterschap, dat zij die het overleven een toekomst wacht van pijn, ziekte, gebrek en zotternij in de kop. Als dat allemaal tegen Gods wil is, waarom laat hij het dan toe?’

‘Je hebt een man gedood, Willem. Dat is een zware doodzonde.’

Willem liet een schamper lachje horen. ‘Ik heb deze week wel meer mannen gedood. Mannen wier kinderen er ook niet om vroegen om hun vader te zien vertrekken om te gaan sneuvelen op een Vlaams slagveld. Petrus heeft meerdere keren gevraagd om te mogen sterven. Ik heb zijn verzoek, en dat van zijn zonen, ingewilligd. Punt. En als jij hem nog verder onmenselijk wilde laten creperen, alleen om God te plezieren, dan zegt dat meer over jou dan over mij!’

‘Ik ...’

‘En over God!’

‘Je had ...’

‘Geen woord meer. Begrepen!’

Aernout keek verbouwereerd in het rood aangelopen gelaat van de boomlange man voor hem. Hij sloeg de ogen neer.

Willem greep hem bij de schouders. ‘Aernout, het is goed zo. Petrus heeft een deugdelijk leven geleid, hard gewerkt, geld verdiend, zijn kinderen en kleinkinderen een toekomst gegeven door hier voor hen te sterven. Zag je vandaag iets mooier dan de zalige uitdrukking op zijn gezicht? Hij is in vrede heengegaan.’

‘Willem, sta me toe dat ik daar moeite mee heb. Ik ... ik kan zoiets niet

begrijpen. Geef me tijd om erover na te denken.’

‘Natuurlijk. Ga, en help hen die nog een kans maken. Jij en die kleine leveren goed werk.’

Laat in de namiddag besloten Lucius en Aernout om naar Morel te gaan. De jongen nam bij het verlaten van de abdij een emmer mee. De tocht over het slagveld was zo mogelijk nog weerzinwekkender dan de dag ervoor. Door de brandende hitte, het ontbreken van een zuchtje wind, het begin van ontbinding van doden en karkassen, was de stank nog heviger dan de dag ervoor. Aernout zou niet eens vreemd hebben opgekeken als hij er de duivel in hoogsteigen persoon tegen het lijf liep. Blauwe en groene vleesvliegen streken in donkere zwermen neer op de rottende vleesberg, op ziellose ogen, slijmerige wonden, zwarte plassen geronnen bloed, in opengesperde monden en verpletterde neuzen, zonder onderscheid tussen lijk of kadaver, hun snerpende gezoem een triomfantelijk requiem gonzend over de vlakte. Hij had de grootste moeite om de beesten van zich af te slaan.

Ze vonden Willem voorbij de zuidelijke beek waar hij in hoekig Frans bevelen riep tegen een honderdtal Franse voetknechten. Willem raakte oververhit en dreigde hen de hersens in te slaan als ze zijn bevelen bleven negeren. Aernout vroeg wat de bedoeling was.

‘Ze moeten een geul graven om hun dooien in te dumpen. De knoeiers gebaren zich doof en stom.’

Aernout gaf in vloeiend Frans de nodige uitleg. Moedeloos gingen ze daarna aan de slag. Slechts enkelen waren uitgerust met schoffels en schoppen. De anderen moesten graven met hun handen.

‘Verrekte luiaards.’ gromde Willem.

‘Wie zijn deze mannen?’

‘Garnizoensoldaten uit het kasteel. Ze gaven zich over in ruil voor hun leven. Voor ze vertrekken mogen ze eerst hun kompanen en paarden begraven. Anders liggen ze hier nog jaren te stinken.’

‘Laten jullie hen zomaar vrij?’

‘Deze stakkers zijn geen rooie duit waard. Alleen ridders brengen iets op. We hebben er slechts een paar gevangengenomen, onder andere burggraaf

Jan van Lens en een handvol ridders die het kasteel bezet hielden. Artois, de verwaande dwaas, dacht ook dat we hem zouden sparen en gevangennemen. Ik sleurde hem van zijn paard. Hij komt ons hier verdomme de duivel aandoen en dan zouden we hem met fluwelen handschoentjes moeten behandelen. Ik heb hem doodgeslagen. De wevers deden de rest. Veel meer dan bloed, botten en beulingen bleef er niet van hem over. Dacht dat hij ons in zijn eentje de baas kon. Hij schreeuwde om zijn leven te sparen. “We verstaan je niet!” riepen de onzen. Een wever heeft zijn tong uit zijn bakkes gesneden. We hebben niemand gespaard. Ze zouden ons ook niet hebben gespaard. In hun ogen zijn we tuig dat moet uitgeroeid worden. Ze hebben onze mannen, vrouwen en kinderen ook niet gespaard toen ze hen van hun strozakken sleepten, martelden, ophingen of levend verbrandden. Willem van Gulik, de oudere broer van prins Willem, werd in de slag bij Bulskamp ook niet ontzien. De tijd van riddertje spelen is voorbij. Wij zijn geen ridders, wij zijn het gemeen, de *minores*. Als er nog één Fransman ons komt bedreigen wacht hem een goedendag en de weg naar Tartarus.’

Aernout schrok alweer van Willems heftigheid. Nu bleek dat hij Robert d’Artois had gedood, de opperbevelhebber van het Franse leger die ooit op kruistocht in Tunis zij aan zij had gestreden met de heilige Lodewijk en graaf Gwijde van Vlaanderen, kreeg hij nog meer ontzag voor hem. De man moest sterk zijn als een ploegpaard om zomaar een tot de tanden gewapende ruiter uit het zadel te lichten. ‘Het moet verschrikkelijk zijn geweest,’ zei hij, turend over de dodenakker.

‘Ik durf het gerust bekennen, Aernout, als je duizend gepantserde ridders op je ziet afstormen heb je veel zin om je ter plaatse te beschijten. Het gebrul, de strijdkreten, het gekletter van de lansen, de slagen van bijlen op schilden, staal klievend door mensenvlees, paarden, briesend, trappend en stampend om weg te komen, het gevloek en geploeter in grachten en beken, het getoeter van de stormtrompetten die onophoudelijk de aanval bliezen. De klap waarmee ze op ons inreden klonk alsof een complete berg rotsblokken over ons werd uitgestort. Het einde van de wereld, de hel op aarde. Wist je dat paarden kunnen schreeuwen, Aernout? De schreeuw van een paard in doodsangst is erger dan de doodskreet van een man. Had het gedonderd, gebliksemd, stront

geregend, niemand had het gemerkt. Ik sta nog altijd versteld dat we hen hebben verslagen. Een *tour de force* waarover nog honderden jaren zal worden gesproken.'

'Een vechtende monnik is nieuw voor mij.'

'Ik ben geen monnik.'

'Je draagt een grijze ... nou ja ... grijze pij?'

'Ik ben lekenbroeder. Het monnikendom is niet aan mij besteed. Het leven buiten de abdijmuren is net een tikje leuker dan dat monastieke gedoe erbinnen.' Hij trok een knipoog. Onder toezicht van de Vlamingen waren de gevangenen begonnen met het verzamelen van de lijken, waarbij met blote handen moest gevochten worden tegen honden en gieren. De karkassen van de paarden werden door slagers gevierendeeld zodat ze konden worden verslept. Vol walging zag Aernout hoe twee helften van een man die van boven tot onder middendoor was gekliefd als een slachtvarken, naar de put werd geslept. 'In godsnaam, wat is hier gisteren gebeurd?' mompelde hij.

'Wijlen de heer van Broekburg. Een zwijn met een zwaard. De volders hebben zich nogal uitgeleefd op hem. Moet hen net iets te veel hebben gekoeioneerd.'

Aernout kreeg weer braakneigingen. 'Ik wil hier zo snel mogelijk weg.'

'Ze kunnen het nu wel alleen aan. We gaan kijken naar jullie paard. Vanwaar dat mooie Frans?'

'Abt Gerard, mijn mentor, spreekt de taal vloeiend. Hij heeft me alles geleerd. Ook Latijn, en een beetje Engels. Ik las ook veel over wetten en geschiedenis.'

De lekenbroeder bekeek hem aandachtig. 'Is dat alles?'

'Ja.'

Willem lachte. 'Een bolleboos die wil pater worden. Je kan beter meteen voor bisschop of paus gaan.'

'Ik zal al blij zijn als ik ingewijd word tot monnik.'

'Wat denk je dan, na wat je hier ziet. Dat God zijn verstand heeft verloren? Dat hij doof en blind is geworden?'

Aernout glimlachte zuur. De gedachte was ook bij hem opgekomen, maar hij drukte ze telkens weer weg. Aan Gods intenties werd niet getornd of

getwijfeld.

Ze staken de beek over. Morel keek op. Lucius stak zijn arm in de lucht, waarop het dier naar hem toe kwam. Het hinken was verminderd. ‘Hey, kerel, hoe stel je het?’ Hij haalde een wortel vanonder zijn lompen en gaf hem aan het paard.

‘Je houdt het niet voor mogelijk. Nu heeft hij de zusters ook al bestolen. En het ergste van al? Het gebeurt voor mijn neus en ik zie het niet eens.’

Willem glunderde. ‘Omdat je een eerlijke ziel bent. Ik mag dat ... kereltje wel. Heeft haar op zijn tanden.’

‘Net iets te veel wat mij betreft.’

Lucius leidde de hengst naar Aernout. ‘Hou even vast.’ Met de emmer schepte hij koud water uit de beek en depte het gezwollen been. De hengst liet het zich welgevallen en likte Lucius’ nek proper.

‘Wie weet komt het nog goed met hem,’ zei Willem, ‘zo’n verzorging. Om jaloers op te zijn.’

‘Ik twijfel er geen moment aan, tenzij meneer de paardenmeester vroegtijdig aan de galg komt wegens dwangmatig stelen.’

Een koehond die al een tijdje liep rond te snuffelen op de weide, sloop aarzelend naar hen toe. Op zijn buik kruipend, de staart heen en weer slaand in het gras, naderde hij de jongen. De vacht van de hond was samengeklit en zijn muil zag roodbruin.

‘Voorzichtig, Lucius, wilde honden kunnen zeer vals zijn,’ zei Aernout.

‘Niet valser dan mensen.’

‘Het schurftige mormel loopt hier al rond sinds we drie weken geleden aankwamen,’ zei Willem, ‘hij is niet kwaadaardig.’

De hond kwispelde en likte enthousiast Lucius’ handen.

‘Als je beesten wil verzamelen tegen de volgende zondvloed, hou er rekening mee dat je van elk een koppel nodig hebt,’ zei Aernout.

‘Breng me niet op ideeën.’

De koehond kreeg de naam Lucifer en volgde de jongen als een schaduw. Hij kreeg een scheer- en wasbeurt met een sterk geurende vloeistof van neemolie en goudsbloem tegen schurft, luizen en vlooiën. Aernout kon maar matig ap-

preciëren dat de hond de naam kreeg van de gevallen aartsvijand van God. Lucius deed het vast om hem te jennen.

Willem leek het gezelschap van beide jongelingen op prijs te stellen. Als lekenbroeder voelde hij zich nergens thuis, zei hij, noch bij de edelen, noch bij de ambachtslieden, noch bij de boeren of horigen. Tegen valavond verkondigde hij hoge nood te hebben aan vertier. Aernout was op zijn hoede. Vertier hoorde niet thuis in de benedictijnse leer. Met enige argwaan vergezelde hij de anderen de stad in. Ook Lucifer was van de partij.

Overall waren sporen te zien van brand, veroorzaakt door vuurpijlen van Fransen, afgeschoten vanuit de burcht. De stedelingen op hun beurt hadden het Franse garnizoen bestookt met rotsen, afgevuurd door drie krachtpatsers van blijden.

Na wat door de straten te hebben gestruind, op zoek naar een taveerne waar nog een plaatsje vrij was, stuitten ze op een stel luidruchtige mannen die duidelijk te veel op hadden. Een van kwam met onvaste tred grijnzend voor hen staan. Hij had de bek van een vleermuis en de bijhorende flaporen en hoektanden.

Aernouts bloed stolde in zijn aderen.

6 De prins op het witte paard

‘**B** en je dit heerschap?’ vroeg Willem.

‘Ja,’ zei Aernout, ‘de bandiet die ons brood heeft gestolen en mij wilde vermoorden.’

De man lachte vals. ‘Wat bazel je, snotneus?’

Aernout geloofde zijn oren niet. ‘Je hebt ons brood gestolen. Je hebt mij en broeder Winant overvallen. Het scheelde een haar of ik was dood.’ Hij sloofde zijn mouw op en toonde de wonde van de kruisboogpijl. ‘Dit komt door jou.’

‘Je liegt. Wie zegt dat je het brood niet hebt verkocht aan de Fransozen?’ De man trok een dolk uit zijn riem en naderde Aernout. ‘Vertel op. Of we hangen je hier en nu op wegens konkelen met de vijand.’

Willem kwam tussenbeide. ‘Ogenblik, vriend. Ik geloof deze jongeman op zijn woord.’

Bij het zien van Willem, een kop groter dan hem, leek de man te beseffen dat hij er beter aan had gedaan zijn mond te houden. Hij herpakte zich. ‘Wat is je probleem, rosse?’

‘Wat heb je gedaan met broeder Winant?’ vroeg Aernout.

‘Nooit van gehoord.’

‘Leugenaar! Je hebt hem vermoord.’

Een man met gitzwart haar, borstelige wenkbrauwen en dikke vlezige lippen ging voor Willem staan, sloeg een behaarde klauw op zijn borst. ‘Hou je erbuiten, Willem.’

‘Poten af, Borluut.’ Willem sloeg de hand weg.

De rover gebruikte de woordenwisseling om uit te halen. Aernout sprong

weg en ontweek maar net de gemene stoot naar zijn buik. De man schoot hem voorbij en keerde zich om, op onvaste benen. ‘Tijd voor een laatste gebed, patertje.’

‘Aernout, je dolk!’ riep Lucius. De hond gromde.

Aernout scharrelde de dolk vanonder zijn tuniek. Zijn tegenstander strompelde naar hem toe, stotend en zwaaiend naar Aernouts borst en keel. Hij chargeerde, struikelde over een verkoold stuk hout en smakte tegen de grond. Het volgende moment zat Aernout bovenop hem. Hij trok de man zijn hoofd bij de haren achterover, drukte zijn dolk tegen zijn keel. Hij moest al zijn zelfbeheersing gebruiken om niet toe te slaan. Willem nam hem bij de pols. ‘Doe het niet, jongen.’

Aernout stond op, lijkbleek, sidderend over zijn hele lijf, starend naar de dolk in zijn hand. Alweer had hij op het punt gestaan om een mens te doden, meer nog, hij zou er genoeg aan hebben beleefd. Vanwaar kwam deze furie? Deze drift om mensen te doden? Hij trad achteruit. Willem gaf de rover een hand en hielp hem rechtop. Meteen daarop gaf hij hem een loeiharde vuistslag in het gezicht. De man stortte bewusteloos neer, zijn neus een bloederige ravage.

‘Dat was elegant,’ zei Lucius.

‘Niemand zegt ongestraft rosse tegen mij.’ Willem greep Aernouts arm. ‘Stop weg.’

‘Wel-wel. Leuke vertoning was dat.’

De woorden kwamen van een edelman te paard die ongemerkt was genaderd. Zijn linkerarm stak in een draagverband. Met enige moeite steeg hij af en gaf de teugels aan zijn wapenknecht. Hij droeg een roodzijden gewaad met goudstiksels dat wellicht meer had gekost dan zijn schitterende paard, een forse schimmel met een zwart vlammetje op het hoofd. ‘Borluut, waar er gevochten wordt, ben je nooit veraf.’ Hij plaatste zijn voet op de nek van de messentrekker. ‘Wie is dit stuk onbenul?’

‘Geen idee, prins.’

‘En toch loop je hier met hem over straat. Ben je me aan het beliegen?’

‘Zeker niet, prins, ik zal het onderzoeken.’

‘Ik mag het hopen. Ondervraag hem en als blijkt dat hij ons heeft bestolen,

neem je gepaste maatregelen.’

‘Zal ik zeker doen.’

‘Vandaag nog. Morgen vertrekken we naar Gent.’

‘Doe ik.’

Borluut knikte naar zijn mannen. Ze namen de bewusteloze man tussen zich in en dropen af. De ridder die werd aangesproken met ‘prins’ gaf Willem een por in de ribben. ‘Dat geldt trouwens ook voor jou, rosse. Waar jij verschijnt vallen er slachtoffers.’

Willem keek beduusd, tot de ander grinnikte. ‘Moet je zijn gezicht zien. We gaan onze kelen spoelen, ontwortelde monnik.’ Lachend stapten ze een taveerne naar binnen. Aernout, Lucius en de hond volgden.

Onmiddellijk werd er plaats geruimd voor het gezelschap. Willem bestelde voor elk een pul oud bier. Aernout kreeg weer wat kleur. Lucius ging naast hem zitten en sloeg een arm om zijn schouder. ‘Ik dacht dat je die smeerlap zijn strot zou doorsnijden.’

Aernout schudde vertwijfeld het hoofd. ‘Ik had het bijna gedaan.’

‘Je had moeten doorgaan. Hij verdiende het.’

Aernout bekeek de jongen en zag pretsterretjes in zijn ogen. ‘Een mens vermoorden is de ergste doodzonde, Lucius. Je vliegt regelrecht de hel in en komt er nooit meer uit.’

‘Interessant, kan je de duivel doodbidden.’

‘Ha-ha. Zal ik je iets verklappen?’

‘Ik voel me vereerd.’

‘Je bent gestoord.’

Willem onderbrak hun onderonsje. ‘Aernout, Lucius, maak kennis met prins Willem Van Gulik, proost van het Sint-Servaaskapittel in Maastricht, aartsdiaken van het prinsbisdom Luik, kleinzoon van graaf Gwijde van Dampierre. De intelligentste ridder die ooit is gezien op een slagveld. Studeerde in Italië, spreekt vier talen, kent elke ster aan het firmament, weet alles over magie, maar twijfelt of hij bisschop wil worden dan wel stichter van een duizendkoppige gravendynastie.’

Prins Gulik lachte en gaf Willem lik op stuk. ‘Moet je horen. En dat uit de mond van een verloederde nepprelaat met een duizendkoppig nageslacht van